

Pencere

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Aslında değişen bir şey yok: bir süre önce de çalışırken oturduğum odanın pencereleri kuzeydoğu yönüne açılıyordu şimdi de. Ama elbette her şey çok değişik:

İki pencerenin açıldığı görüntüler birbirinden tümüyle farklı.

Birinde sarı bir bozkır kentinin geniş bir su birikintisine benzettiğim görüntüsü çeşitli ışık oyunları ile dalgalanır ve her defasında ilk kez karşılaşıyormuşum gibi bende şaşkınlıklar uyandırır. Işık her değiştiğinde belleğim de onunla birlikte hareket eder; onun şiddeti, aydınlığı, loşluğu ile zamanlar arasında dolaşır dururdum. Kışın, ancak ilkbaharın belli bir anında yaşanan bir ışık düşebilirdi kentin üstüne ya da bir yaz günü gökyüzü ansızın kararır ve 'mutantan' bir kış gününün geç öğle sonrasını getirirdi. Ufuk iyice karardığında patlayacakmış gibi gergin, asabi gökyüzü odamın için dolardı.

Şimdi, o büyük su çukuru diye bellediğim boşluğun yerinde gerçekten bir deniz parçası var. Benden epeyce uzakta duruyor. Daha çok sabah erken saatlerde sisler içinde belli belirsiz görünürken ve akşama doğru ışıklar teker teker yandığında bakıyorum ona. Gündüzleri, tirşe bir yeşilden gitgide koyulaşarak limon küfüne dönüştüğünü görüyorum. İri, derisi parlak, güç kımıldayan bir hayvan gibi yavaş yavaş deviniyor. O da kendisini ışıktan koparamıyor; onun derinliğiyle görüntüler kazanıyor, boyutlanıyor. Öteki pencereden çeşitli yönere giden uçakları izlerken şimdi sesleri uzaktan gelen gemilere bakıyorum.

Bu iki görüntünün farklılığı mekânların ve coğrafyanın aldaticılığını koyuyor ortaya. Çünkü, ikisi de değişkendir. İkisi de varlıklarını kendilerinden başka şeylere borçludurlar. Yerlerinde durdukları, hiç değişmedikleri, kımıldamadıkları sanılır. Ne kadar yanlış! Belleğe kazınır ve artık orada yaşarlar. Kendilerinden soyutlanmış, o belleğin anlamlandırıldığı kadarına razı olmuşlardır. Varlığın somutluğuyla özdeşleşmiş, cismin katılığına sahip her şey böyledir. Onları biçimlendiren us da bu niteliklerin ötesine geçemez.

Oysa, her şey ona kayıtlıken onun hiçbir şeye bağımlı olmadığı şey yalnızca zamandır. Bir büyük bütünlük olarak tüm bir evreni kuşatır, içerir ve onu biçimlendirir. O nedenle insanın başından beri en büyük çilesi olmuştur. Bütün insanlık hırsı onu aşmak, ötesine geçmektir. Öncesi vardır ama hiç olmamış gibidir.

Sonrası da bilinmeyecektir. Öylelikle, insan, iki bilinmez arasında, yalnızca 'an' denilen bir dar aralıkta çoğu kez benliğinin gerçeğinden bile kopuk olarak yaşayacaktır. Çünkü, benlik gövdedir ve gövde daima mekânla sınırlıdır; dahası, gövdenin kendisi bir mekândır.

Bütün bu kısıtlamaların aşılmasını sağlayan bir sonsuzluk olanağı var kuşkusuz: bellek! Her bellek mekânlar ötesidir. Zamanla birlikte devinir. Akıl yalnızca mekânken bellek, bütün bir zamandır ve ondan fazlasıdır; hatta zamanı mayalar bellek. Bildiğimiz ve bilmediğimiz tüm zamanlardır o sonunda. Bütün suskunluğun sesi, bütün körlüklerin görüntüsüdür. Bu nedenle asla susmaz. Yanılmamalı, anımsamayışı bir suskunluk değildir; çünkü, anımsamayabilir ama bu unutmak değildir. O kadar ki, tenin bile bir belleği vardır ve aşk denilen şey aslında ten belleğinin çağsamasından başka bir şey olamaz. Büyüsü soyutluğunda, yalancılığında ve uçarılığındadır. Yeryüzünün ölümsüzlüğüdür o; mitologyalardır, ortak bilinçaltıdır, kurgular ve düşlerdir. Ama, bütün bunların ötesinde bir tek şeydir bellek; çocukluk. Onun bile üstesinden gelemediği tek şeydir o; çocukluğun yok dünyası, yitik dili. Ve bellek sudur, kımıldar, değişir ve akar.

Her şeyi karşısında isteyen ve ancak dokunduktan sonra ne olduğunu anlayan usa karşı bellek dokunmadan algılayan, işitmeden duyan, görmeden izleyendir. Bütün duyular onda gizlidir. Bellek isyan etmez, haykırmaz; çünkü, kendisi bizatihi acıdır. Anımsamak acı verir ve her acı bir anımsayıştır.

Yeryüzü insanları ikiye ayrılabilirler. Dünyayı kendisinde yaşayanlarla kendisinde dünyayı yaşayanlar. Birincisi usun buyruğunda olanlardır, ikincisi belleğin sınırsızlığında. Birinciler hiç anımsamayacakmış gibi yaşarlar ötekiler hiç yaşamamış gibi anımsarlar. Onlar her şeyi belleğin içinde bulanlar ve belleğin içinden görenlerdir. Kendilerine tahammül etmesini bilenlerdir.

Pencereden bakıyorum. Zaman ilerliyor, ışıklar değişiyor. Bellek bir yamaçtan aşağıya dalga dalga inen lav gibi etrafını yakarak akıyor. Deniz ve gemiler görünüyor. Yağmur başlıyor ve herşey su içinde. Su ve zaman ve bellek deviniyor. Bu, her şeyin aynı ve artık her şeyin koptuğu, artık hiçbir şeyin aynı olmayacağını anlaşıldığı andır, eğer bir pencere mekâna değil belleğe ve insanın içine, duyulara açılıyorsa.